

An illustration showing a group of diverse children and adults holding a large white banner. On the left, a boy with red hair stands on a ladder holding the top left corner. A girl with brown hair in a pink dress stands on a ladder holding the top right corner. On the ground, a boy with blonde hair and a girl with dark skin and long hair are also holding the banner. On the right, a boy with red hair and a boy with dark skin are holding the banner. A girl with dark skin is sitting on the ground in front of the banner. The banner has text in the center.

Podnoszenie poziomu wiedzy wśród dzieci i młodzieży na temat OPCP

**PROTOKÓŁ FAKULTATYWNY DO KONWENCJI
O PRAWACH DZIECKA W SPRAWIE PROCEDURY
ROZPOZNAWANIA SKARG/ZAWIADOMIEŃ**

ISBN: 978-83-89658-03-6

Warszawa 2014

Podnoszenie poziomu wiedzy wśród dzieci i młodzieży na temat OPCP

**PROTOKÓŁ FAKULTATYWNY DO KONWENCJI
O PRAWACH DZIECKA W SPRAWIE PROCEDURY
ROZPOZNAWANIA SKARG/ZAWIADOMIEŃ**

Podziękowania

Pragniemy przekazać szczerze wyrazy wdzięczności wszystkim tym, którzy przyczynili się do powstania tej publikacji.

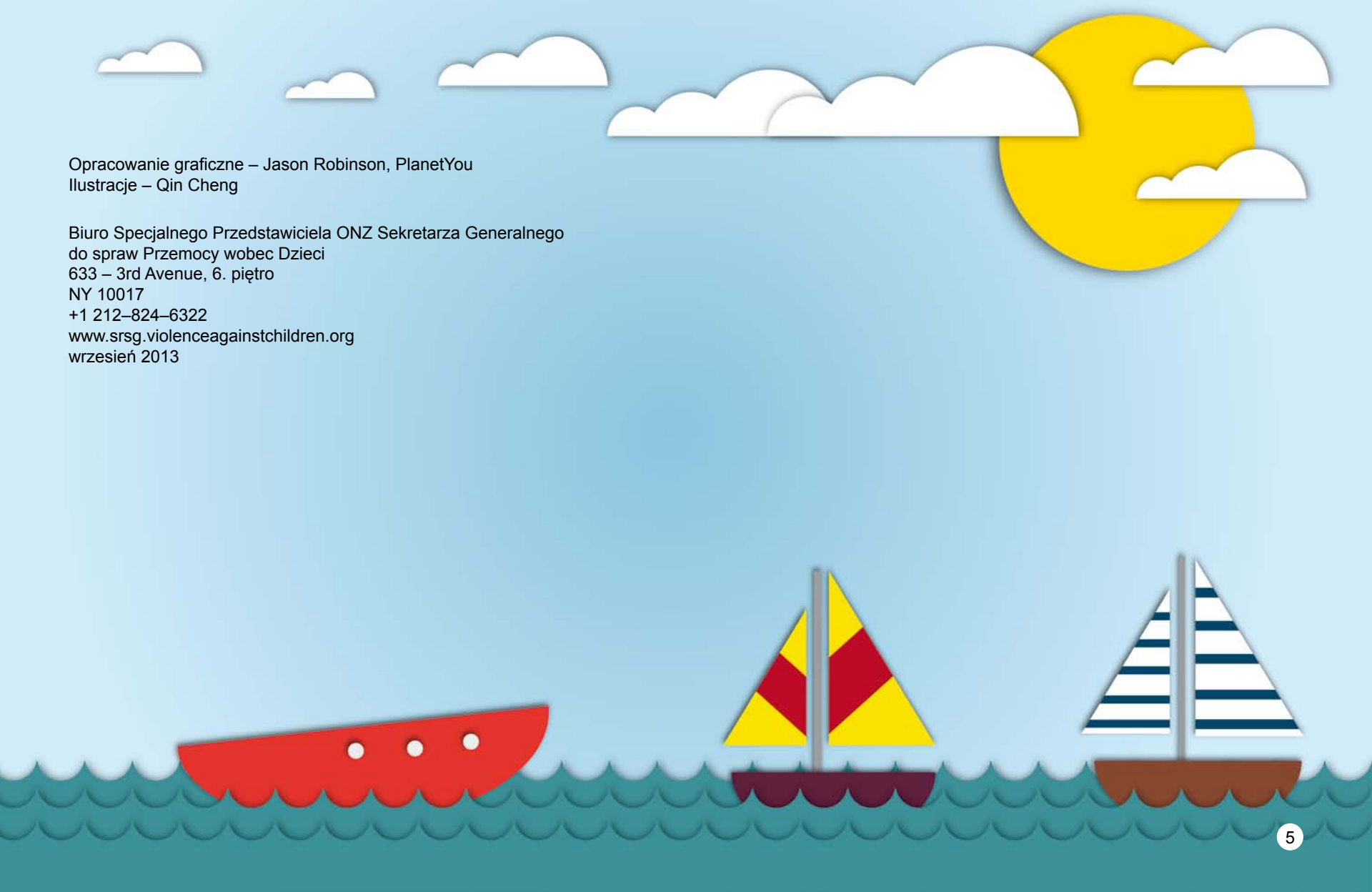
Składamy wielkie podziękowania dzieciom i młodym ludziom, którzy sprawdzali wstępne wersje tekstu, doskonalili język i przedstawili konstruktywną krytykę formy tej broszury, w tym: dzieciom i młodzieży z organizacji CTC (Caring Teens Community) z Indonezji; dziewczynkom i chłopcom ze szkoły ponadpodstawowej SHOKEI GAKUIN w Japonii; członkom VAC National Children and Youth Advisory Board (Rada Doradcza Dzieci i Młodzieży VAC) z Liberii oraz członkom/urzędnikom NAKAMATA z Filipin.

Jesteśmy niezmiernie wdzięczni dorosłym i organizacjom, którzy wspierali badania w terenie i uczestnictwo dzieci i młodzieży, w tym: Dairisena Arsela i Hellen Citra Dewi (SEJIWA Foundation); Melanie Ramos-Llana (Child Rights Coalition Asia); Akihiko Morita (Professor/SHOKEI GAKUIN University, Starszy doradca/Save the Children Japan); Miku Kondo; Yasuko Sasaki; Tamba Nyuma (Plan Liberia); Nathalia Ngende (WARO VAC PM); Janet Kamara (Defence for Children-Liberia); Mark Timbang (Advocacy Officer, MAGCRP – Mindanao Action Group for Child Rights and Protection); Child Rights Connect; Plan International; Save the Children; Tambayan Center for Children's Rights, Inc.

Pragniemy także podziękować naszym partnerom za ich wnikliwe komentarze na temat kolejnych projektów:

- Jorge Cardona, Komitet Praw Dziecka (CRC)
- Lisa Myers i Anita Goh, Child Rights Connect
- Heve Otero, on behalf of the Latin American and Caribbean Movement for Children (MMI-LAC)
- Save the Children
- Plan International
- World Vision

Jesteśmy także wdzięczni OAK Foundation za ich wsparcie.

Opracowanie graficzne – Jason Robinson, PlanetYou
Ilustracje – Qin Cheng

Biuro Specjalnego Przedstawiciela ONZ Sekretarza Generalnego
do spraw Przemocy wobec Dzieci
633 – 3rd Avenue, 6. piętro
NY 10017
+1 212–824–6322
www.srsg.violenceagainstchildren.org
wrzesień 2013

Od Rzecznika

Ćwierć wieku temu, w 1989 roku, Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych uchwaliło Konwencję o Prawach Dziecka, najważniejszy międzynarodowy dokument chroniący najmłodszych; owoc ponadczasowej pedagogiki Janusza Korczaka i jego głębokiego szacunku do godności dziecka.

Uchwalenie Konwencji, jedno z najważniejszych polskich osiągnięć w dziedzinie ochrony praw dziecka, ma swój początek w roku 1979 Międzynarodowym Roku Dziecka – wówczas nasz kraj zaproponował Komisji Praw Człowieka ONZ jej uchwalenie i przedstawił pierwszy projekt.

O prawach dziecka należy pamiętać i promować je nie tylko z okazji rocznicy Konwencji, ale także w zwyczajnym życiu i wielu codziennych sytuacjach. Jestem przekonany, że ta książeczka pomoże wszystkim czytelnikom – i dzieciom, i dorosłym – zrozumieć wagę Konwencji o Prawach Dziecka oraz protokołów fakultatywnych, czyli umów międzynarodowych, które zawarto później, by uzupełnić niektóre postanowienia Konwencji.

Dzieci powinny znać swoje prawa, aby chcieć i umieć głośno upominać się o ich przestrzeganie, a także, by uczyć się wrażliwości na drugiego człowieka i odpowiedzialności za przestrzeganie praw wszystkich ludzi.

Dorośli także powinni znać prawa dzieci, aby je uszanować i dbać o ich przestrzeganie. To ważna rola dorosłych – mądrze chronić dzieciństwo i dokładać wszelkich starań, aby było ono pogodne, radosne i bezpieczne.

Marek Michalak, Rzecznika Praw Dziecka

Drogi Czytelniku!

Rządy, organizacje i ludzie na całym świecie angażują się w działania na rzecz praw dzieci oraz w ochronę dzieci i młodzieży przed różnego rodzaju zagrożeniami. Na przestrzeni lat złożono wiele obietnic i podjęto się wielu zobowiązań w celu zagwarantowania dzieciom bezpiecznego dzieciństwa. Trzeba poznać owe obietnice i zobowiązania tak, by można było zrozumieć swoje prawa i korzystać skuteczniej z możliwości ochrony przed przemocą.

W niniejszej publikacji znajdziecie informacje o wielu zobowiązaniach, które pomagają chronić dzieci i wspierać je w sytuacji, gdy ich prawa są łamane. Zobowiązania te można znaleźć w dokumencie zwanym Protokołem Fakultatywnym do Konwencji ONZ o Prawach Dziecka w sprawie Procedury Rozpoznawania Skarg/Zawiadomień (lub w skrócie zwanym OPCP).

Dzięki niniejszej publikacji macie możliwość dowiedzieć się:

- 1) co to jest ONZ?
- 2) czym jest Konwencja i Protokół Fakultatywny?
- 3) co to jest „procedura rozpoznawania skarg/zawiadomień”?
- 4) oraz wielu innych przydatnych rzeczy.

Niniejsza broszura przedstawia także streszczenie OPCP. Zawiera ono najważniejsze zagadnienia wybrane z pełnej, oficjalnej wersji. Nie obejmuje jednak niektórych szczegółów. Jeśli będziecie mieć jakiegokolwiek dalsze pytania lub będziecie musieli skorzystać z OPCP w celach prawnych, prosimy skorzystać z oficjalnej pełnej wersji OPCP. Istnieje także publikacja zatytułowana: *Speak up for your rights – OP3 CRC (Upomnij się o swoje prawa – OP3 CRC)*, która jest źródłem cennych informacji dla dzieci, młodzieży i organizacji dziecięcych na temat OPCP (na końcu niniejszej broszury znajdziecie linki do tych pozycji).

Szczerze zachęcamy do dzielenia się informacjami zdobytymi dzięki lekturze tej broszury z innymi, zwłaszcza dziećmi i młodzieżą w rodzinie, szkole i społeczności. Zachęcamy także do dzielenia się zdobytą wiedzą ze społecznością internetową. Wykorzystajcie te informacje, by zainicjować dyskusję z przyjaciółmi o tym, jak się chronić. Nauczyciele, opiekunowie i organizacje, które działają na rzecz ochrony praw dzieci i walczą z przemocą także skorzystają z niniejszej publikacji. Jeśli zechcecie dowiedzieć się więcej na temat OPCP lub podjąć działania prosimy o zapoznanie się z działem „Badania i rzecznictwo” na końcu publikacji.

Z poważaniem

Marta Santos Pais, Specjalny Przedstawiciel ONZ Sekretarza Generalnego ds. Przemocy wobec Dzieci

Wprowadzenie

Zanim dowiecie się więcej na temat Protokołu Fakultatywnego (OPCP), zacznijmy od wyjaśnienia niektórych kluczowych słów i wyrażen związanych z tym dokumentem.

Czym są prawa człowieka?

Każde dziecko ma takie same prawa człowieka. Niektóre z tych praw człowieka związane są z podstawowymi fizycznymi potrzebami, jak potrzeba rozwoju czy zachowania zdrowia. Na przykład masz prawo do pożywienia, wody, schronienia i podstawowej opieki zdrowotnej. Niektóre twoje prawa człowieka związane są z tym, jak traktują cię inni ludzie. Masz prawo do tego, by traktowano cię z szacunkiem i godnością. Niektóre z praw mają związek z twoją potrzebą pozostawania pod opieką, potrzebą rozwoju i bycia częścią społeczeństwa. Masz prawo do nauki, wyrażania własnych poglądów i opinii, dostępu do informacji i brania udziału w podejmowaniu decyzji w sprawach, które cię dotyczą. Masz także prawo do ochrony przed wszelkimi formami przemocy oraz dyskryminacji z powodu tego, kim jesteś i skąd pochodzisz.

Co to jest ONZ?

Organizacja Narodów Zjednoczonych (w skrócie ONZ) jest międzynarodową organizacją składającą się z różnych oddziałów i sekcji. Jest to organizacja, dzięki której wszystkie kraje świata mogą omawiać różne problemy i zajmować się sprawami, które ich dotyczą. ONZ pełni kluczową rolę w dążeniu do zachowania pokoju i bezpieczeństwa na świecie, lecz także zajmuje się sprawami takimi jak

ochrona środowiska, zdrowie, edukacja, ochrona dzieci, kobiet i osób niepełnosprawnych i wieloma innymi problemami. ONZ podejmuje wiele działań na rzecz praw człowieka. Sporządza Traktaty, Konwencje i Protokoły, które mają chronić dziewczęta, chłopców, kobiety, mężczyzn, a także naszą planetę.

Czym jest Konwencja?

Konwencja jest sporządzoną na piśmie umową międzynarodową podpisaną przez rządy państw, stworzoną, by chronić dziewczęta, chłopców, kobiety, mężczyzn i naszą planetę. Konwencja zawiera wiele zobowiązań, które złożyły władze państw w danej dziedzinie (jak np. prawa dzieci i kobiet). Zobowiązania te stanowią część prawa międzynarodowego i muszą być przestrzegane. Nie są więc jedynie zaleceniem kierowanym do władz państw.

Czym jest Konwencja o Prawach Dziecka?

20 listopada 1989 roku Zgromadzenie Ogólne ONZ przyjęło Konwencję ONZ o Prawach Dziecka. Znana jest ona także pod skróconą nazwą CRC. CRC uznaje prawa człowieka wszystkich dzieci, każdego chłopca i każdej dziewczynki, na całym świecie. CRC jest najszerzej akceptowaną konwencją o prawach człowieka w historii świata.

Co to jest ratyfikacja?

Kiedy władze państwa **ratyfikują** Konwencję, oświadczają w ten sposób, że się z nią zgadzają i staje się ona zobowiązaniem prawnym dla tego państwa. Innymi słowy, poprzez ratyfikowanie Konwencji władze państwa mówią, że zobowiązują się realizować to, co nakazuje im Konwencja.

Czym jest Protokół Fakultatywny?

Protokoły Fakultatywne są umowami międzynarodowymi. Zawiera się je w celu uzupełnienia istniejącej Konwencji i zatwierdzenia nowych zobowiązań władz państw, których muszą one przestrzegać (np. by chronić dzieci przed wykorzystywaniem seksualnym lub wzmocnić ochronę dzieci zaangażowanych w konflikty zbrojne). Protokoły Fakultatywne, gdy zostaną już ratyfikowane przez rząd państwa, mają tę samą moc co Konwencja i są stosowane w ten sam sposób.

Na przykład do Konwencji o Prawach Dziecka są trzy Protokoły Fakultatywne: pierwszy dotyczy praw dzieci, które znajdują się w sytuacji konfliktu zbrojnego; drugi dotyczy różnych form handlu dziećmi i wykorzystywania seksualnego dzieci, a trzeci ma związek z procedurą składania i rozpoznawania skarg, jakie dzieci lub ich przedstawiciele mogą wnosić w związku z łamaniem praw dziecka.

Co to jest postępowanie skargowe?

Wiele konwencji określa **postępowanie skargowe** lub **procedurę rozpoznawania skarg (wniosków)**. Postępowanie skargowe wszczyna się wtedy, gdy osoba lub grupa osób twierdzi, że ich prawa zostały złamane. Osoby te mogą złożyć skargę do rozpatrzenia przez komitet na szczeblu międzynarodowym. W niniejszym dokumencie „skarga” i „wniosek” oznaczają to samo.

Czym jest Komitet?

Komitet to grupa **niezależnych ekspertów**, którzy obserwują i nadzorują, w jaki sposób państwa/rządy wypełniają swe zobowiązania złożone poprzez ratyfikację Konwencji. Czytają sprawozdania i skargi, rozpatrują je oraz podejmują decyzje i wydają zalecenia, jakie działania należy podjąć, by poprawić sytuację. (**Niezależny Ekspert** oznacza, że osoba, która wypełnia tę funkcję nie pracuje dla żadnego konkretnego rządu czy organizacji).

Komitet Praw Dziecka

Komitet Praw Dziecka to grupa 18 niezależnych międzynarodowych ekspertów ds. praw dziecka, którzy obserwują i nadzorują sposób, w jaki rządy/państwa wypełniają swoje obowiązki przyjęte podczas ratyfikacji Konwencji Praw Dziecka. Wszystkie rządy, które ratyfikowały Konwencję Praw Dziecka muszą składać regularne sprawozdania do Komitetu opisujące, w jaki sposób realizowane są prawa dzieci w ich kraju.

Gdy chcecie dowiedzieć się więcej

Wiele informacji przedstawionych w tej części można znaleźć w serii broszur zatytułowanych *Co to jest...* Tych 10 broszurek zostało napisanych specjalnie dla dzieci i młodzieży, by pomóc im zrozumieć wiele różnych rzeczy związanych z ONZ. Linki do nich możecie znaleźć na końcu tej publikacji.

OPCP w skrócie

Przyjrzyjmy się teraz krótko Protokołowi Fakultatywnemu do Konwencji ONZ o Prawach Dziecka w sprawie Procedury Rozpoznawania Skarg/Zawiadomień (lub w skrócie zwanym OPCP).

Postępowanie skargowe wszczyna się wtedy, gdy osoba lub grupa osób twierdzi, że ich prawa zostały złamane. Osoby te mogą złożyć skargę do rozpatrzenia przez Komitet na szczęblu międzynarodowym.

OPCP jest **postępowaniem skargowym** dla Konwencji ONZ o Prawach Dziecka i jej Protokołów Fakultatywnych.

Dlaczego OPCP jest ważny?

Jeśli prawa dziecka zostały złamane, a dziecko nie może znaleźć rozwiązania dla tej sytuacji w swym własnym kraju, OPCP umożliwia złożenie przez dziecko skargi do ONZ w związku z wykorzystywaniem, przemocą i innymi aktami łamania jego praw.

Jednak ONZ nie jest magicznym miejscem, w którym da się rozwiązać wszystkie problemy i wszystko naprawić. Dla dzieci najlepszą opcją jest, gdy mają dobre wsparcie i mechanizmy, które dbają o ich bezpieczeństwo i ochronę w ich własnych społeczeństwach i państwach. Z OPCP należy korzystać w ostateczności.

Jest to ważne, ponieważ jednym z głównych celów OPCP jest zachęcenie władz państw do tworzenia dobrych rozwiązań dla dzieci na poziomie lokalnym lub krajowym (na przykład: przyjazny dla dzieci wymiar sprawiedliwości oraz rzecznicy praw dziecka). Większość władz państw wolałaby rozwiązywać problemy na szczęblu lokalnym i nie przekazywać spraw do rozpatrywania międzynarodowym komitetem. Liczymy, że OPCP zachęci władze państw do tworzenia i ulepszania systemów lokalnych usług i wsparcia dla dzieci.

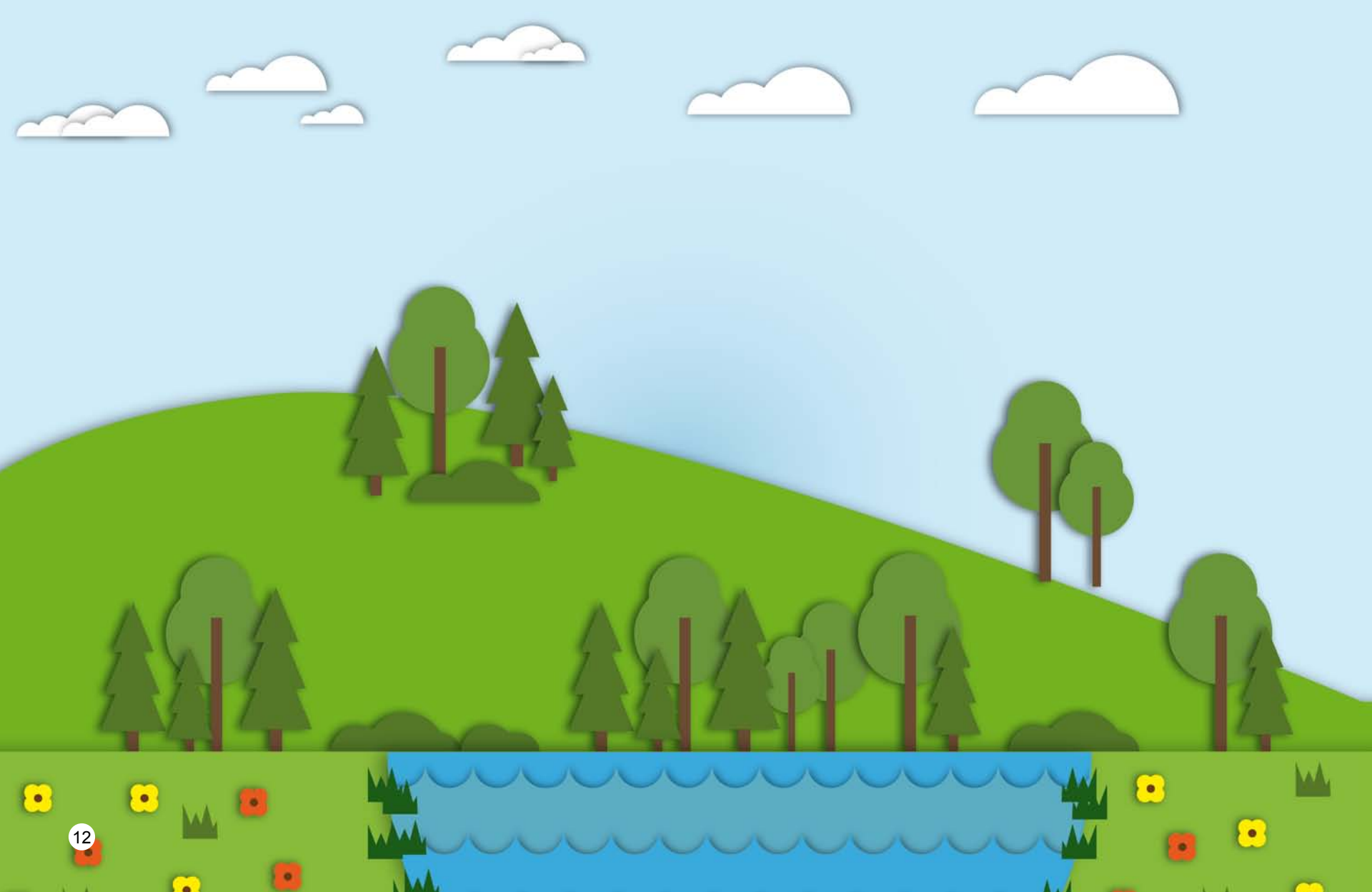
Tak więc, innymi słowy, jeśli rząd działa sprawnie w zakresie ochrony dzieci i udzielania im właściwej pomocy oraz rozwiązań, OPCP nie będzie musiał być użyty.

Jeśli jednak władzom państwa nie uda się zapewnić odpowiedniego wsparcia dzieciom i zająć się przypadkami łamania ich praw, można skorzystać z OPCP i z możliwości wysłania skargi do Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Jednak trzeba postąpić zgodnie z pewnymi regułami i spełnić kilka warunków. Na przykład:

- Rząd waszego państwa musi najpierw ratyfikować OPCP, zanim będzie można złożyć jakąkolwiek skargę.
- Wasza skarga musi dotyczyć prawa, które uznaje Konwencja o Prawach Dziecka lub Protokoły Fakultatywne do niej.
- Jeśli rząd waszego państwa nie ratyfikował Konwencji lub Protokołów Fakultatywnych do niej, to nie możecie złożyć skargi związanej z naruszeniem prawa, ujętego w Konwencji lub Protokołach.

Następny rozdział, „OPCP szczegółowo”, dostarcza dalszych informacji na temat tych zasad. Prosimy zapoznać się z tym rozdziałem, a także z niektórymi innymi materiałami, przedstawionymi w rozdziale „Badanie i rzecznictwo”, aby dobrze zrozumieć OPCP i wszystkie swoje prawa.

OPCP szczegółowo

OPCP składa się z 24 różnych artykułów (lub rozdziałów) i jest podzielony na 4 części:

Część I – Warunki Ogólne

W części I OPCP prezentuje podstawy protokołu. Rozdział ten wyjaśnia rolę Komitetu Praw Dziecka i ogólne zasady którymi powinien się kierować.

Część II – Procedura Rozpoznawania Skarg/Zawiadomień

W Części II OPCP wyjaśnia, jak skargi powinny być przygotowywane i jak Komitet powinien je rozpatrywać.

Część III – Dochodzenie w Sprawie Naruszenia Prawa

Część III pokazuje, w jaki sposób Komitet może zbadać poważne lub systematyczne naruszenia praw dziecka, nawet bez konieczności otrzymywania skargi.

Część IV – Zapisy Końcowe

Ta ostatnia część omawia inne aspekty i szczegóły OPCP. Na przykład wyjaśnia ona, jakie zmiany mogą być wprowadzone w OPCP i w jaki sposób można tego dokonać.

Przyjrzyjmy się teraz każdej części OPCP bardziej dokładnie.

CZĘŚĆ I

WARUNKI OGÓLNE

W części I OPCP prezentuje podstawowe postanowienia protokołu.

Artykuł 1 – Kompetencje Komitetu Praw Dziecka

Artykuł ten wyjaśnia, że Komitet Praw Dziecka jest organem, który otrzymuje i rozpatruje skargi.

Wyjaśnia on też, że jeśli rząd waszego państwa nie ratyfikował Konwencji lub Protokołów Fakultatywnych do niej, to nie możesz złożyć skargi związanej z prawem ujętym w Konwencji lub Protokołach.

Jeśli rząd waszego państwa nie ratyfikował również tego Protokołu (OPCP), to także nie możesz złożyć skargi.

Aby dowiedzieć się więcej na temat ratyfikacji i sprawdzić, czy rząd waszego państwa ratyfikował Protokół, prosimy wejść na stronę:
www.ratifyop3crc.org

Artykuł 2 – Ogólne zasady regulujące funkcje Komitetu

Komitet zawsze musi wziąć pod uwagę **najlepszy interes dziecka**. Oznacza to, że jakakolwiek decyzja, którą podejmuje Komitet, musi być decyzją dobrą dla zainteresowanego dziecka/dzieci. Komitet musi mieć pewność, że dzieci są chronione przed krzywdą, przemocą oraz wykorzystywaniem podczas procedury skargowej i że podjęte działania są **najlepsze** dla dziecka/dzieci. W tym celu musi mieć na względzie prawa i poglądy dziecka.

Artykuł 3 – Regulamin postępowania

Komitet sporządził **regulamin swojego postępowania**. Postanowienia tego regulaminu wyjaśniają, w jaki sposób Komitet otrzymuje i rozpatruje skargi i w jaki sposób przygotowuje zalecenia dla władz państw. Mówią też, co Komitet może i czego nie może zrobić (np. Komitet będzie rozpatrywał skargi bez zwłoki).

Artykuł 3 opisuje także w jaki sposób Komitet jest **przyjazny dla dziecka** i w jaki sposób należy przekazywać dziecku informacje, by były one dla niego zrozumiałe. Komitet musi zagwarantować, że dzieci nie będą przedmiotem manipulacji, nie będą wykorzystywane lub krzywdzone w jakikolwiek sposób z powodu skargi. Jeśli Komitet obawia się o dobro i bezpieczeństwo dziecka, może poprosić o zastosowanie środków nadzwyczajnych/specjalnych w tej sprawie.

Kopię Regulaminu (CRC/C/62/3) można znaleźć na:
www.ratifyop3crc.org

Artykuł 4 – Środki ochrony

Artykuł 4 mówi o tym, co władze państw muszą zrobić, by chronić tego, kto zaangażowany jest w postępowanie skargowe. Władze muszą chronić prawa każdego, kto zgłasza skargę, jego członków rodziny i innych, by zagwarantować, że nie dojdzie do znęcania się lub zastraszania.

Tożsamość każdej osoby składającej skargę także musi być objęta ochroną i nieudostępniana publicznie, chyba że osoba (osoby) składające skargę wyrażą na to zgodę.

W Części II OPCP wyjaśnia, jak powinny być przygotowywane skargi i jak Komitet powinien je rozpatrywać.

Artykuł 5 – Skargi indywidualne

Skarga może być przesłana do Komitetu przez osoby, takie jak:

- ofiara lub grupa ofiar, których prawa zostały złamane (w tym także dzieci w dowolnym wieku),
- pełnomocnik – osoba reprezentująca dziecko lub grupę dzieci (na przykład: prawnik, lekarz, przyjaciel lub rodzic).

Jeśli skarga została przesłana przez pełnomocnika dziecka, to musi on udokumentować, że ofiara (ofiary) wyraziła zgodę na tę reprezentację.

Jeśli nie jest możliwe wykazanie przez pełnomocnika, że ofiara wyraziła zgodę na reprezentację, musi istnieć istotny ku temu powód, na przykład ofiara nie może wydać zgody, ponieważ jest zbyt młoda lub nie można jej odnaleźć.

Skarga musi także dotyczyć praw ujętych w Konwencji o Prawach Dziecka i/lub Protokołach Fakultatywnych do niej.

Innymi słowy – nie można złożyć skargi na okoliczność naruszania praw, których Konwencja lub Protokoły Fakultatywne do niej nie uznają. Także jeśli rząd waszego państwa nie ratyfikował Konwencji lub Protokołów Fakultatywnych do niej, to nie możesz złożyć skargi związanej ze złamaniem prawa ujętego w Konwencji lub Protokołach.

Artykuł 6 – Środki tymczasowe

Środki tymczasowe to działania, jakie mogą być podjęte po otrzymaniu skargi, ale przed rozpatrzeniem lub podjęciem decyzji przez Komitet w tej sprawie. Jeśli Komitet przewiduje natychmiastowe zagrożenie dla dziecka, może poprosić władze państwa o podjęcie specjalnych działań w celu ochrony dziecka do czasu rozpatrzenia sprawy i wydania ostatecznych zaleceń. Także jeśli osoba/osoby składająca skargę obawia się o swoje bezpieczeństwo, może/mogą poprosić Komitet o interwencję, a ten – władze państw o podjęcie specjalnych działań, by chronić dziecko.

Artykuł 7 – Dopuszczalność

Zanim Komitet rozpatrzy skargę, najpierw musi sprawdzić, czy można ją **przyjąć**, czy jest **dopuszczalna**. Jest kilka powodów, dla których Komitet może nie dopuścić lub nie rozpatrzyć danej skargi. Oto niektóre z nich:

- a) skarga nie zawiera imienia i nazwiska osoby, która ją składa. Innymi słowy, nikt jej nie podpisał;
- b) skarga nie została sporządzona na piśmie, np. w formie listu lub maila;
- c) skarga nie dotyczy złamania prawa ujętego w Konwencji lub Protokołach Fakultatywnych do niej;
- d) skarga została już rozpatrzona przez Komitet. Nie można składać tej samej skargi dwa razy do tego samego komitetu lub różnych organów czy komitetów;
- e) osoba(-y) sporządzające skargi nie wykorzystwała(-y) wszystkich możliwych rozwiązań we własnym państwie. Jednakże jeśli postępowanie na szczeblu krajowym trwa zbyt długo lub rozwiązanie nie było pomocne, skarga może być przyjęta przez Komitet;

- f) do skargi nie dołączono dostatecznego uzasadnienia;
- g) fakty opisane w skardze wydarzyły się przed ratyfikowaniem tego Protokołu (OPCP) przez zaangażowany w sprawę rząd i wejściem tego Protokołu w życie. Jeśli jednak prawo nadal jest łamane po ratyfikacji OPCP, skargę można rozpatrzyć;
- h) skarga została przesłana zbyt późno; tzn. rok po otrzymaniu ostatecznego orzeczenia we własnym kraju (dopuszczane są jednak wyjątki, gdy wykáže się, że wysłanie skargi na czas nie było możliwe).

Artykuł 8 – Przekazanie Zawiadomienia o Postępowaniu

Artykuł ten mówi o tym, w jaki sposób Komitet poinformuje zainteresowany rząd o skardze.

Kiedy Komitet podejmie decyzję, że rozpatrzy skargę, poinformuje on stosowny rząd o jej otrzymaniu tak szybko, jak tylko to możliwe. Władze państwa muszą wtedy przedstawić wyjaśnienie Komitetowi wraz z ich wersją wydarzeń. Rząd musi wysłać swą odpowiedź niezwłocznie.

Artykuł 9 – Rozwiązanie polubowne

Zamiast podejmować ostateczną decyzję w sprawie skargi, Komitet może pomóc stronom zaangażowanym (osobom, które złożyły skargę oraz rządowi) wypracować wspólnie **rozwiązanie polubowne** tj. takie, z którego każda ze stron będzie usatysfakcjonowana. Jeśli takie wyjście jest możliwe, postępowanie skargowe zostanie zamknięte.

Artykuł 10 – Rozpatrywanie skarg

Ten artykuł omawia kroki, jakie podejmuje Komitet w związku z każdą skargą.

- Komitet rozpatrzy skargę najszybciej jak to tylko możliwe (jak tylko otrzyma wszystkie wymagane informacje).
- Komitet rozpatrzy skargę na zamkniętej sesji.
- Jeśli Komitet zostanie poproszony o zastosowanie środków tymczasowych (Artykuł 6), to rozpatrzy skargę nawet w krótszym czasie.
- Jeśli skarga dotyczy praw ekonomicznych, społecznych lub kulturowych (np. prawa do zdrowia lub edukacji), to weźmie on pod uwagę specyficzne warunki w danym państwie, ponieważ sytuacja i możliwości różnych państw mogą się od siebie znacznie różnić.
- Po sprawdzeniu skargi, Komitet podzieli się swą opinią i zaleceniami z każdą zainteresowaną stroną w najszybszym możliwym terminie.

Artykuł 11 – Działania uzupełniające

Ten artykuł omawia działania, jakie rząd musi podjąć po tym, jak Komitet wyda swe opinie i zalecenia.

Rząd państwa musi poważnie potraktować zalecenia Komitetu, a więc jest zobowiązany do przedstawienia na piśmie działań, jakie zamierza podjąć w celu zrealizowania zaleceń Komitetu oraz zareagowania na akt łamania prawa. Odpowiedź rządu powinna być przesłana najszybciej jak to możliwe, maksymalnie do sześciu miesięcy.

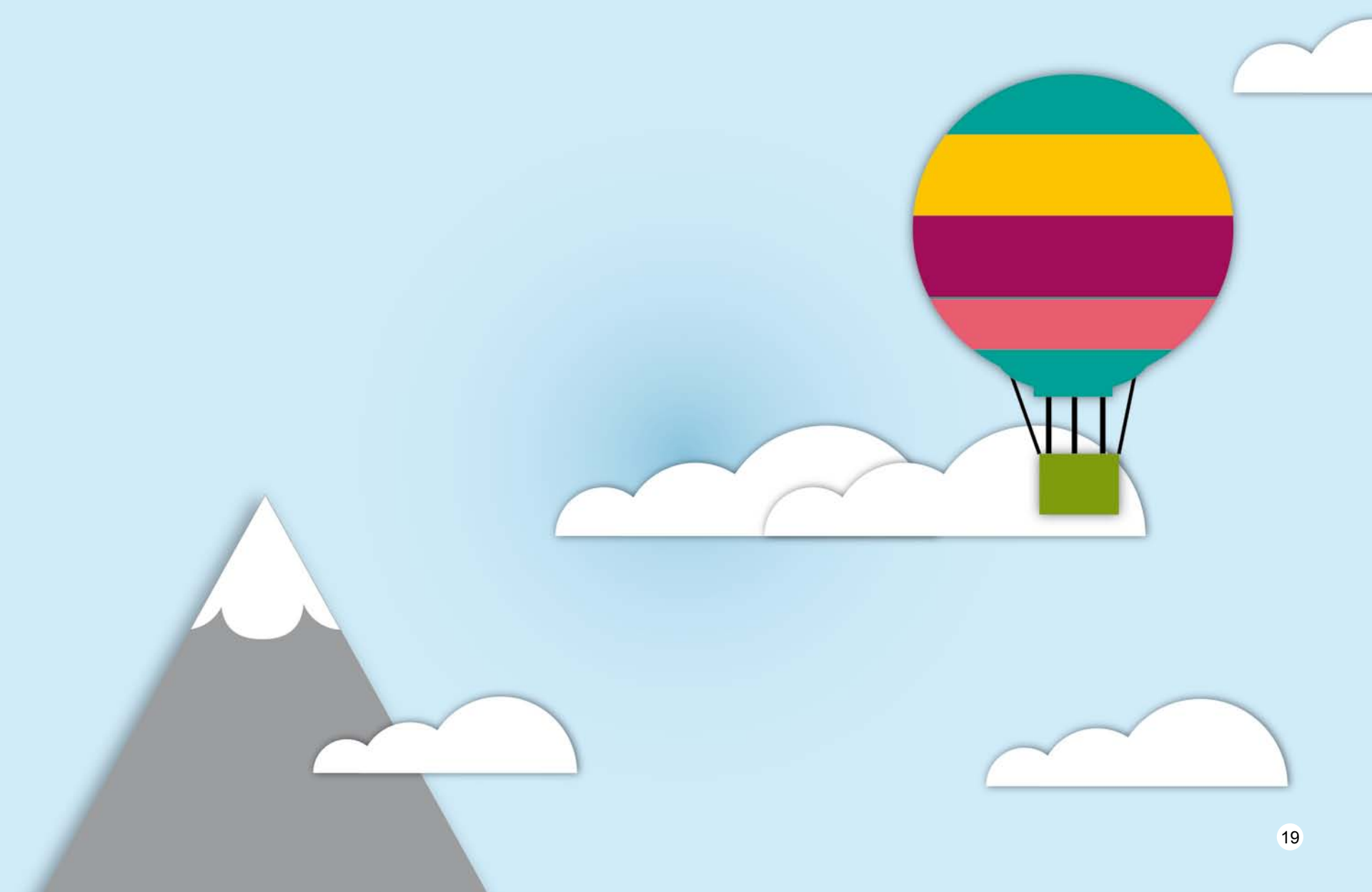
Komitet i rządy państw spotykają się co kilka lat, by omówić CRC, Protokoły Fakultatywne i prawa dziecka. Komitet może wykorzystać te spotkania, by zapytać władze danego państwa o skargi i różne podjęte przez nie działania. Komitet może także wykorzystać te spotkania, by zapytać o **rozwiązania polubowne**, do których udało się doprowadzić (zobacz Artykuł 9).

Artykuł 12 – Skargi międzypaństwowe

Ten artykuł daje rządowi możliwość złożenia skargi przeciwko rządowi innego państwa.

Oznacza to, że zamiast pełnomocnika dziecka, skargę złoży rząd państwa w związku z łamaniem praw dziecka przez rząd innego państwa.

Nie ma to jednak zastosowania wobec wszystkich rządów państw. Na przykład, jeśli dane władze państwa chcą skorzystać z tej możliwości, muszą ratyfikować OPCP. Dany rząd musi ponadto wyrazić zgodę, by władze innych państw mogły złożyć skargę. Innymi słowy, to że władze państwa ratyfikowały Protokół, nie oznacza jeszcze, że zgodziły się by przeciwko nim inne rządy mogły kierować skargi.

Artykuły od 13 do 14 – Dochodzenie w sprawie naruszenia prawa

Część III (Artykuły 13 i 14) określają, w jaki sposób Komitet może zbadać poważne lub systematyczne akty łamania prawa dziecka nawet bez konieczności otrzymania skargi.

To **dochodzenie w sprawie naruszenia prawa** różni się od **procedury rozpoznawania skarg**.

Jeśli Komitet otrzyma informację, która wskazuje, że dzieciom mogła stać się poważna krzywda lub ich prawom może grozić niebezpieczeństwo, Komitet może zbadać tę sytuację.

Rząd państwa zostanie poproszony o pomoc w dochodzeniu i będzie informowany na wszystkich etapach dochodzenia. Dochodzenie będzie poufne.

Komitet może powołać małą grupę, która zbada problem. Komitet może zdecydować, że niezbędna będzie wizyta w danym państwie, lecz może się ona odbyć tylko wtedy, gdy państwo wyrazi na to zgodę.

Gdy tylko dochodzenie zostanie zakończone, Komitet podzieli się swą opinią i zaleceniami z władzami państwa w najszybszym możliwym terminie. Odpowiedź rządu powinna być przesłana najszybciej jak to możliwe, maksymalnie do sześciu miesięcy. Od czasu do czasu Komitet może poprosić władze państwa o zaprezentowanie nowych działań, które podejmują, by poprawić przestrzeganie praw dziecka w swoim kraju.

Zanim jednak Komitet będzie mógł to dochodzenie przeprowadzić, dany rząd musi najpierw ratyfikować OPCP. Gdy rząd państwa ratyfikuje OPCP, może też zdecydować, że nie akceptuje **dochodzenia w sprawie naruszenia prawa**. Wtedy oznacza to, że dochodzenie nie może być przeprowadzone w tym państwie.

Jeśli rząd zaakceptuje „Dochodzenie w sprawie naruszenia prawa”, może zmienić decyzję w dowolnym momencie i wycofać się z akceptacji tej procedury.

Artykuły od 15 do 23 – Postanowienia końcowe

Ta ostatnia część omawia inne aspekty i szczegóły OPCP. Na przykład wyjaśnia ona, jakie zmiany mogą być dokonane w OPCP i w jaki sposób można dzielić się informacjami na temat OPCP. Inne postanowienia tych artykułów wymieniamy poniżej.

Współpraca

Za zgodą rządu Komitet może zwracać się do zewnętrznych ekspertów (np. do innych agencji ONZ, rzeczników praw dziecka, organizacji pozarządowych) **z prośbą o pomoc i poradę** w związku ze skargą, by móc rozwiązać problematyczną sytuację w tym państwie.

Złożenie sprawozdania

Komitet **składa sprawozdanie Zgromadzeniu Ogólnemu ONZ** (głównemu organowi ONZ) co dwa lata, przedstawiając swą pracę w zakresie OPCP.

Przekazanie informacji

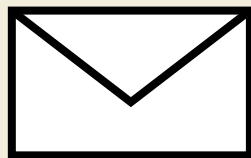
Rządy państw muszą przekazywać informacje na temat OPCP wszystkim dzieciom i dorosłym. Muszą oni wiedzieć, czym jest OPCP i jak można z niego skorzystać, a informacje te muszą być przekazywane w sposób zrozumiały dla dzieci.

Wejście w życie

OPCP nie może być użyty, dopóki nie ratyfikuje go 10 rządów państw. Dodatkowo, gdy dany rząd ratyfikuje OPCP, rozpoczyna się trzymiesięczny okres przejściowy, zanim można będzie rozpocząć składanie skarg.

➡ Aby dowiedzieć się więcej na temat ratyfikacji, a także uzyskać informację, czy rząd waszego państwa ratyfikował Protokół, prosimy wejść na stronę: www.ratifyop3crc.org/SpeakUp

Etapy postępowania skargowego

SKARGA/ZAWIADOMIENIE
(ktoś wysłał do Komitetu skargę)

Skarga przyjęta

Skarga nie może być przyjęta

Skarga jest sprawdzana, by Komitet mógł
zadecydować, czy może być przez niego
przyjęta i czy jest **dopuszczalna**
(zobacz Artykuł 7)

Skarga zostaje przyjęta i jest rozpatrywana przez Komitet

Komitet informuje Państwo/Rząd państwa,
że otrzymał skargę

Państwo/Rząd przesyła
Komitetowi odpowiedź

W CIĄGU
6 MIESIĘCY

Komitet przekazuje swe opinie i zalecenia

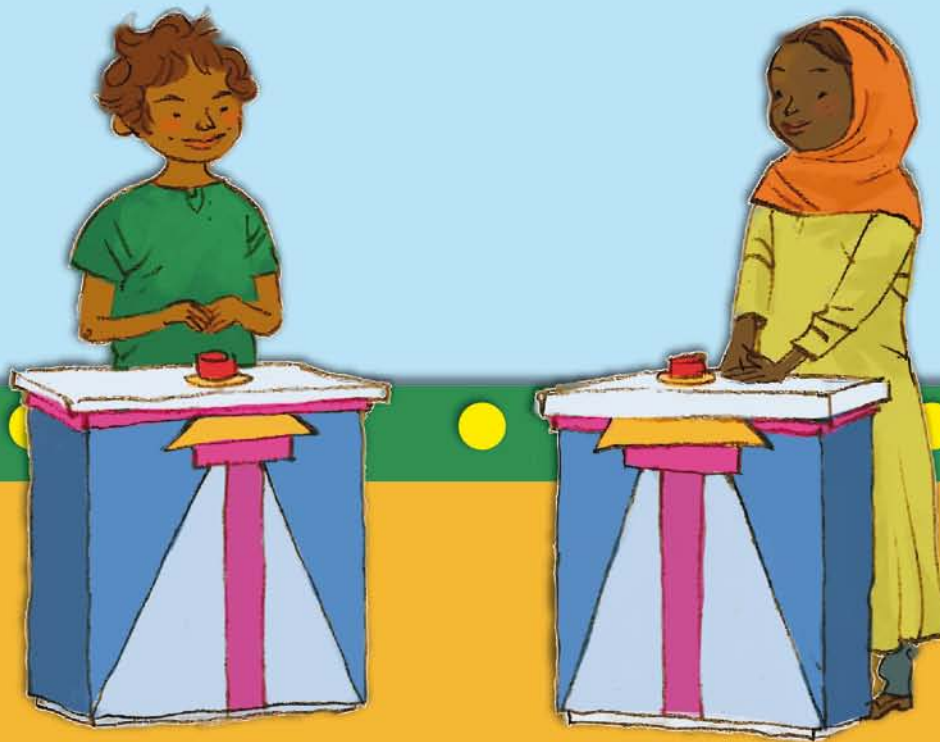
Osiągane jest **rozwiązanie polubowne**
(zobacz Artykuł 9)

W CIĄGU
6 MIESIĘCY

Państwo/Rząd musi przesłać
Komitetowi odpowiedź

Działania uzupełniające

Sprawdź swoją wiedzę

Test

Zakreśl właściwą odpowiedź na każde z poniższych pytań.

1 Masz prawo do:

- a) pożywienia, schronienia i opieki zdrowotnej
- b) ochrony przed wszelkimi formami przemocy
- c) edukacji i uczestniczenia we wszelkich procesach decyzyjnych dotyczących spraw z tobą związanych
- d) do wszystkiego powyżej

2 Komitet rozpatrzy każdą skargę jaką otrzyma:

- a) w ciągu 5 lat
- b) kiedy będzie chciał
- c) tak szybko, jak to tylko możliwe (w ciągu 6 miesięcy)
- d) w ciągu 10 dni

3 Kiedy Komitet otrzymuje skargę:

- a) natychmiast informuje media (telewizję i radio)
- b) przekaze szczegóły skargi jak największej ilości osób
- c) nigdy nie przekaze szczegółów rządowi/państwu
- d) żadne z powyższych

4 Skarga może być wysłana do Komitetu wyłącznie przez:

- a) ofiarę
- b) grupę ofiar
- c) pełnomocnika ofiary/grupy ofiar
- d) wszystkie z powyższych odpowiedzi

Test prawda/fałsz

Zakreśl „prawda” lub „fałsz” przy każdym zdaniu poniżej.

1

Nawet jeśli państwo, w którym żyje ofiara, nie ratyfikowało OPCP, może ona złożyć skargę do Komitetu.

PRAWDA

FAŁSZ

2

Komitet musi upewnić się, że dziecko (dzieci) są chronione przed krzywdą, przemocą i wykorzystywaniem podczas procesu skargowego.

PRAWDA

FAŁSZ

3

Komitet rozpatrzy każdą skargę jaką otrzyma.

PRAWDA

FAŁSZ

4

Komitet może spróbować pomóc ofierze (ofiaram) oraz rządowi dojść do „polubownego rozwiązania”.

PRAWDA

FAŁSZ

5

Ofiara może przesłać skargę Komitetowi, jeśli rozwiązanie problemu zajmuje w jej państwie zbyt dużo czasu.

PRAWDA

FAŁSZ

6

Istnieją cztery inne protokoły fakultatywne do Konwencji o Prawach Dziecka.

PRAWDA

FAŁSZ

7

Rządy państw, które ratyfikują OPCP nie mogą wycofać się z Dochodzenia w sprawie naruszenia prawa.

PRAWDA

FAŁSZ

8

„Procedura rozpoznawania skarg” oznacza to samo co „postępowanie skargowe”.

PRAWDA

FAŁSZ

Rozsypanka wyrazowa

Na końcu każdego zdania brakuje słowa, które należy uzupełnić.

Użyj do tego celu pomieszanych liter w nawiasach.

1

_____ skargowe jest częścią wielu
konwencji ONZ.
(OĘNEIPAWSTOP)

2

Komitet Praw Dziecka jest grupą _____
ds. praw dziecka.
(KSRÓWTEPRE)

3

Skargi mogą być składane do Komitetu tylko przez
osobę, której rząd państwa _____ OPCP.
(TFOŁAWIKAR)

PRZYKŁAD

Innym słowem używanym w znaczeniu
zawiadomienia jest _____.
(KRAGSA)

Odpowiedź: Innym słowem używanym w znaczeniu
zawiadomienia jest SKARGA.

4

Artykuł 13 OPCP zajmuje się dochodzeniem
w sprawie naruszenia prawa w związku z poważnym
_____ prawa.
(ŁMAMZAINE)

5

Prawie każde państwo na świecie jest członkiem
_____.
(RGZJACIJINA ÓDWRANO DOCZOCHYZEJNN)

Znajdź słowo

Sprawdź, czy znajdziesz słowa w ramce.

Pamiętaj, że słowa można odczytywać od tyłu, od prawej do lewej i odwrotnie, z góry na dół i po przekątnych.

- OPCP
- KOMITET
- MECHANIZM
- SKARGA
- DOCHODZENIE
- PROTOKÓŁ
- ~~PRAWA~~
- TYMCZASOWY
- RATYFIKOWAĆ
- NGO

R	G	Y	W	O	S	A	Z	C	M	Y	T	I
D	O	C	H	O	D	Z	E	N	I	E	M	E
K	H	Ć	A	W	K	I	F	Y	T	A	R	E
M	O	E	P	A	T	I	F	Y	O	G	N	K
A	K	T	R	A	E	L	N	U	A	I	I	S
F	I	E	O	P	C	P	Q	S	G	R	N	T
C	F	T	T	R	A	N	D	T	R	I	T	R
E	Y	I	O	A	I	T	F	L	A	K	E	A
Y	T	M	K	W	N	C	I	P	K	O	R	D
T	A	O	Ó	A	T	G	A	D	S	T	I	O
H	R	K	Ł	Z	I	G	K	J	C	R	M	W
E	B	I	M	Z	I	N	A	H	C	E	M	A
A	G	G	W	X	U	C	H	R	O	N	I	Ć

Jakie jest twoje zdanie?

Zastanów się nad poniższymi pytaniami

Czy uważasz, że Trzeci Protokół Fakultatywny do Konwencji o Prawach Dziecka w sprawie procedury rozpoznawania skarg jest przydatny? Wyjaśnij, dlaczego tak uważasz?

W jaki sposób OPCP pomaga ludziom zrozumieć lepiej prawa dziecka?

Czy sądzisz, że istnieją jakieś problemy związane z OPCP? Proszę wyjaśnij.

Czy masz jeszcze jakieś inne pytania dotyczące OPCP?

Spisz swoje pytania i porozmawiaj o nich z kimś, komu ufasz i kto może ci pomóc znaleźć odpowiedzi, których szukasz.

Czy znasz kogoś, kto by chciał dowiedzieć się więcej na temat OPCP i co możesz zrobić, by takiej osobie pomóc?

Badania i rzecznictwo

Specjalny Przedstawiciel ONZ Sekretarza Generalnego ds. Przemocy wobec Dzieci

Specjalny Przedstawiciel jest globalnym, niezależnym działaczem na rzecz zapobiegania i eliminacji wszelkich form przemocy wobec dzieci.

<http://srsg.violenceagainstchildren.org/>

Złóż skargę

Aby dowiedzieć się, w jaki sposób złożyć skargę, wejdź na:

<http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/TBPetitions/Pages/HRTBPetitions.aspx>

OPCP

Pełną, oficjalną wersję OPCP można znaleźć na:

http://treaties.un.org/doc/source/signature/2012/CTC_4-11d.pdf

Ratyfikacja OPCP

Aby dowiedzieć się więcej na temat ratyfikacji i czy rząd twojego państwa ratyfikował Protokół, prosimy wejść na stronę:

www.ratifyop3crc.org

Rzecznik Praw Dziecka

W Polsce Rzecznik Praw Dziecka jest konstytucyjnym, niezależnym organem państwa, który jest wyposażony w uprawnienia procesowe, kontrolne, interwencyjne i sygnalizacyjne w celu ochrony wszystkich praw dziecka.

www.brpd.gov.pl

Więcej informacji o OPCP

Organizacje praw dziecka na całym świecie współpracują w zakresie rozpowszechniania informacji i promocji działań związanych z OPCP. Na tej stronie możesz zapoznać się z materiałami, które te organizacje opracowały i dowiedzieć się więcej o OPCP:

www.ratifyop3crc.org

Strona ta zawiera także przydatne materiały źródłowe na temat często zadawanych pytań o OPCP oraz Zestaw Narzędzi Pomocniczych dla grup, które chcą zachęcić rządy państw do ratyfikacji OPCP:

<http://www.ratifyop3crc.org/material/>

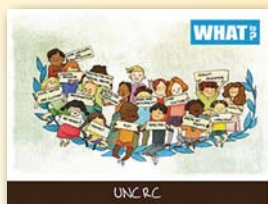
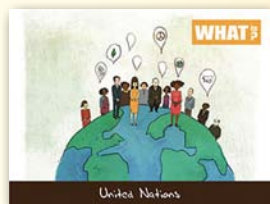
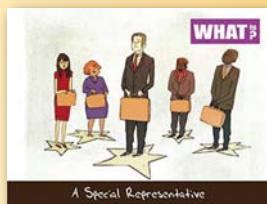
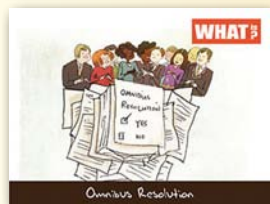
Różne grupy i organizacje mogą używać różnych nazw dla OPCP. Na przykład Komitet Praw Dziecka używa skrótu „OPIC”, ale inni mogą go nazywać „OP3 CRC” lub „trzecim Protokołem Fakultatywnym”.

Regulamin OPCP

Jest to dokument ONZ, który wyjaśnia, w jaki sposób Komitet otrzymuje i rozpatruje skargi i w jaki sposób przygotowuje zalecenia dla władz państw. Dostępny na: <http://www.ratifyop3crc.org/material/>

Broszury Co to jest...?

Seria książek nazwana broszurami *Co to jest...*, to 10 broszurek, które zostały napisane specjalnie dla dzieci i młodzieży, by pomóc im zrozumieć wiele różnych spraw związanych z ONZ.

Tytuły poszczególnych tomów:

- *Co to jest... ONZ?*
- *Co to jest... Zgromadzenie Ogólne ONZ?*
- *Co to jest... Rada Bezpieczeństwa?*
- *Co to jest... Rada Praw Człowieka?*
- *Co to jest... Konwencja i Traktat?*
- *Co to jest... Partycypacja Dziecka?*
- *Co to jest... Specjalny Przedstawiciel?*
- *Co to jest... Rezolucja Kompleksowa (Omnibus Resolution)?*
- *Co to jest... Postępowanie Skargowe dla CRC?*
- *Co to jest... Konwencja o Prawach Dziecka?*

Zapraszamy na stronę:

<http://resourcecentre.savethechildren.se/start/library> gdzie można zapoznać się ze wszystkimi broszurami *Co to jest...* Jak już odwiedzicie naszą stronę, prosimy wpisać *Co to jest... (What is...)* do wyszukiwarki, która wyświetli wszystkie dostępne broszury.

Konwencja o Prawach Dziecka

Aby dowiedzieć się więcej o Konwencji ONZ o Prawach Dziecka oraz swoich prawach, możecie zapoznać się z ww. materiałami *Co to jest... Konwencja ONZ o Prawach Dziecka* lub przeczytać Konwencję w 58 różnych językach na stronie: <http://www.unicef.org/magic/briefing/uncorc.html> Strona zawiera linki do oficjalnego tekstu, a także wersji przyjaznej czytelnikowi.

Mój podręczny informator o sprawozdawczości CRC

Jest to przewodnik dla dzieci i dorosłych, którzy chcą opowiedzieć Komitetowi ONZ Praw Dziecka, w jaki sposób prawa dzieci są respektowane w ich państwie. Dostępny na:

<http://www.childrightsnet.org/ngogroup/infodetail.asp?ID=26268>

Let us follow the Road Map to end violence against children
Niech prowadzi nas atlas świata ku zakończeniu przemocy wobec dzieci

Ta książka opowiada o badaniach przeprowadzonych przez ONZ, dotyczących przemocy dotykającej dzieci i młodzież oraz zaleceniach dla państw w sprawie zapobiegania i zwalczania wszelkich form przemocy wobec dzieci. Mówi też o dalszej pracy wynikającej z badań.

<http://resourcecentre.savethechildren.se/library/let-us-follow-road-map-end-violence-against-children>

Źródła te można znaleźć na:

<http://resourcecentre.savethechildren.se/start/library>

One Step Beyond – Advocacy Handbook for Children and Young People
Krok dalej – podręcznik rzecznictwa dla dzieci i młodzieży

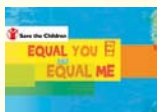
Jeśli zastanawiasz się nad wykonaniem jakiegoś badania lub opracowaniem szczegółowego planu rzecznictwa, by zakończyć przemoc wobec dzieci, zachęcamy cię do przeczytania tej książki. Może ona ci pomóc przeprowadzić skuteczne działania na rzecz pozytywnych zmian.

Safe You Safe Me
Bezpieczny ty, bezpieczny ja

Materiał dla młodszych dzieci, 7–12 lat, przeznaczony do nauki i zrozumienia rodzajów przemocy, która dotyka dzieci na całym świecie, pokazujący także dzieciom, jak mogą same chronić się przed przemocą.

Equal You and Equal Me
Równy ty, równy ja

Ta książka dostarcza informacji na temat dyskryminacji, jej przyczyn i wpływu na dzieci.

Participate with You and Participate with Me
Uczestniczyć z tobą, uczestniczyć ze mną

Książka, której celem jest zmotywowanie wszystkich osób poniżej 18 lat, do poszerzania wiedzy na temat partycypacji dzieci i młodzieży we wszystkich aspektach życia i społeczeństwa. Opowiada ona także o tym, co robią rządy lokalne i państwowe, by zagwarantować, że prawa te są respektowane.

Our Right to be protected from Violence: Activities for Learning and Taking Action for Children and Young People
Nasze prawo o ochrony przed przemocą: nauka i działania dla dzieci i młodzieży

Ta książka przedstawia więcej informacji na temat Badania Sekretarza Generalnego ONZ na temat przemocy wobec dzieci. Wymienia ona także różne sposoby zdobycia wiedzy na temat przemocy wobec dzieci. Podaje przykłady dobrych praktyk i działań w tym zakresie.

United Nations Secretary – General's Study on Violence against Children – Adapted for Children and Young People
Badanie Sekretarza Generalnego ONZ na temat przemocy wobec dzieci – zaadaptowane na potrzeby dzieci i młodych ludzi

Przyjazne dla dzieci streszczenie oficjalnego raportu ONZ i zaleceń, w tym przydatny bank słów, który może pomóc wyjaśnić niektóre pojęcia użyte w tekście lub w rozmowie na temat spraw związanych z przemocą wobec dzieci.

World Report on Violence against Children
Światowy raport w sprawie przemocy wobec dzieci

Jest to bardziej szczegółowy raport (364 strony), wyjaśniający przyczyny przemocy wobec dzieci, jej skutki; mówi też więcej o przemocy w rodzinie i w domu, w miejscu pracy, szkołach i instytucjach opieki, sądownictwie oraz w społeczeństwie.

Odpowiedzi do testu wiedzy

Test:

1. Prawidłowa odpowiedź to (d)
2. Prawidłowa odpowiedź to (c)
3. Prawidłowa odpowiedź to (d)
4. Prawidłowa odpowiedź to (d)

Zdania „Prawda” lub „Fałsz”:

1. Fałsz
2. Prawda
3. Fałsz
4. Prawda
5. Prawda
6. Fałsz
7. Fałsz
8. Prawda

Rozsypanka wyrazowa:

1. postępowanie
2. ekspertów
3. ratyfikował
4. złamaniem
5. Organizacji Narodów
Zjednoczonych

Znajdź słowo:

R	G	Y	W	O	S	A	Z	C	M	Y	T	I
D	O	C	H	O	D	Z	E	N	I	E	M	E
K	H	Ć	A	W	K	I	F	Y	T	A	R	E
M	O	E	P	A	T	I	F	Y	O	G	N	K
A	K	T	R	A	E	L	N	U	A	I	I	S
F	I	E	O	P	C	P	Q	S	G	R	N	T
C	F	T	T	R	A	N	D	T	R	I	T	R
E	Y	I	O	A	I	T	F	L	A	K	E	A
Y	T	M	K	W	N	C	I	P	K	O	R	D
T	A	O	Ó	A	T	G	A	D	S	T	I	O
H	R	K	Ł	Z	I	G	K	J	C	R	M	W
E	B	I	M	Z	I	N	A	H	C	E	M	A
A	G	G	W	X	U	C	H	R	O	N	I	Ć

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

RZECZNIK PRAW DZIECKA

Specjalny Przedstawiciel Sekretarza Generalnego ds. Przemocy wobec Dzieci jest niezależnym, światowym rzecznikiem działającym na rzecz zapobiegania i eliminacji wszelkich form przemocy wobec dzieci, inicjujący działania i polityczne wsparcie w celu dokonania poprawy sytuacji na całym świecie. Mandat SRSG umocowany jest w Konwencji Praw Dziecka oraz innych międzynarodowych instrumentach praw człowieka wymienionych w Badaniu ONZ na temat przemocy wobec dzieci.

<http://srsg.violenceagainstchildren.org>

<http://facebook.com/martasantospaispage>

<http://twitter/srsgvac>

<http://youtube.com/srsgvac>

Polska wersja językowa publikacji została przygotowana i wydana przez Biuro Rzecznika Praw Dziecka we współpracy z Biurem Specjalnego Reprezentanta Sekretarza Generalnego ds. Przemocy wobec Dzieci